

Redaktion

Anker Gemzøe (Rud. Wulffsgade 8^a th, 8000 Århus), Torben Kragh Grodal, Jørgen Holmgaard, Peter Madsen, Ralf Pittelkow, Viggo Røder.

Tilknyttet Redaktionen

Atle Kittang (Romansk Institut, HF-bygget, Sydneplassen, 5000 Bergen), Carsten Thau

Redaktionens adresse

poetik, Institut for almindelig litteraturvidenskab, Dyrkøb 3, 1166 København K.

Fra og med 1974 udgives *poetik* af RUC Boghandel & Forlag, Marbjergvej, 4000 Roskilde. Abonnement kan tegnes hos Deres boghandler eller ved direkte henvendelse til RUC Boghandel & Forlag.

Betaling pr. check eller ved giro 21 54 31. Ved girering bedes anført "Abonnement *poetik*". Enkelte hæfter kan bestilles på samme måde.

INDHOLD

Indledning	1
Om konsten att bortse från motsättningar, <i>Kurt Asplin</i>	3
Kritiken af den politiske økonomi og "litteratursociologi", <i>Peter Madsen</i>	16
Konstproduktionens förändrade villkor, <i>Kjerstin Norén</i>	35
Uddrag af arbejdspapir om litteratursociologi, <i>Peer E. Sørensen</i>	45
Kvinden som bevidsthedsproducent, <i>Jette Lundbo Levy</i>	63

Indledning

I marts 1973 afholdt Afdeling for litteratursociologi og massekommunikationsforskning ved Institut for litteraturvidenskab i København et seminar om litteratursociologi med det formål at påbegynde en diskussion mellem litteratursociologer fra Danmark, Norge og Sverige.

Interessen for forholdet mellem litteratur og samfund er stadig stigende. Så meget desto vigtigere er det at debatten om de forskellige retninger inden for litteratursociologien bliver kvalificeret. En sådan kvalificering må naturligvis idealt set som forudsætning have en udfoldet samfundsmæssig bestemmelse og historisk bestemmelse af såvel forskningens emne som de forskellige typer litteratursociologi. Og det endelige mål må lige så naturligt være ikke at blot og bart vælge mellem de foreliggende muligheder, men tværtimod at opbygge en selvstændig historisk-sociologisk forskningsform, hvori tidligere relevant erkendelse kan indarbejdes. I den aktuelle situation er en ureflekteret sammenhobning af elementer fra forskellige retninger og forskere en oplagt fare, ikke mindst når litteratursociologi gøres til undervisningsemne på universiteter, biblioteksskole og andre steder. En kvalificering af den aktuelle debat vil derfor bl.a. bestå i en skarp skelnen mellem uforenlige tankeformer og forskningsretninger. Vanskeligheden ved dele af den empiristiske litteratursociologi er, at den i sig selv er så ureflekteret, at det er nødvendigt for dens kritikere selv at oparbejde den fraværende refleksion for overhovedet at kunne føre en kritik, der undgår at blive mødt med eklektiske eller rent common sense reproducerende argumenter.

Nogle af de her antydede problemstillinger var emne for oplæg og diskussion på seminaret. I dette nummer af *Poetik* gengives nogle af de skrifter, som lå til grund for diskussionerne. Andre var allerede da publiceret og atter andre udkommer andetsteds. De her publicerede artikler er for Kurt Asplins og Kjerstin Noréns vedkommende kun ganske lidt omarbejdede i forhold til seminarpapirerne. Det samme gælder Jette Lundbo Levys, mens Peer E. Sørensens er et uddrag af en stærkt udvidet udgave af det oprindelige oplæg. Min egen artikel er kun for dele af sidste halvdel vedkommende identisk med seminaroplægget, artiklen i dens her foreliggende form er skrevet som bidrag til en Conference on literature and society ved University of Essex, juli 1973.

Den empiristiske litteratursociologi behandles indgående i Kurt Aspelins artikel, som gennemgår en række eksempler på denne type forskning. Min egen artikel behandler mere specielt den statsorienterede, socialdemokratiske litteratursociologi, som også Kjerstin Norén er inde på. Det er artiklens pointe ikke blot at kritisere denne type tankegang, men vise dens samfundsmæssige baggrund og indre modsigelser. I Kjerstin Noréns artikel gives på lignende måde en analyse af den ændrede samfundsmæssige baggrund for forfatternes virksomhed og i sammenhæng hermed den socialdemokratiske kulturpolitik. Peer E. Sørensen giver en epoke-bestemmelse af litteratur som til det borgerlige samfund knyttet fænomen, en problemstilling, som er af fundamental betydning for opbygningen af en historisk-sociologisk litteraturforskning. I artiklen angives, hvordan den samfundsmæssige udvikling har frembragt de former, hvorunder litteratur typisk set produceres og konsumeres. Endelig giver Jette Lundby Levys artikel et konkret eksempel som baggrund for en diskussion af forholdet mellem ideologiske niveauer og litterær teknik.

Med disse artikler som baggrund skulle det være muligt at bringe debatten om litteratursociologi nogle skridt videre.

Peter Madsen

Kurt Aspelin

Om konsten att bortse från motsättningar

Några synpunkter på "empirio-positivistisk" kultur- och litteratursociologi

Jag tror inte man kan finna ett mer belysande exempel på sammanhanget mellan den "empiriopositivistiska" kultursociologin och varufetischismens ideologiska medvetanderam än en kort uppsats från 1966 av Harald Swedner, "Att marknadsföra kultur" (*Ord och bild* 75 s. 551–555). Den kan alltså tjäna som utgångspunkt för en kritisk granskning av en typ av litteratursociologi som sedan några år tillbaka fått fotfäste i såväl undervisning som forskning inom den svenska litteraturvetenskapen. Utifrån den ser man klarare grundvalarna också för den etablerade kulturpolitiken i Sverige (*Litteraturutredningen* är ett färskt dokument) och kan lättare fixera dess dilemma: dess fångenskap i rävsaxen mellan apologetisk retorik och krasst verklighetstvang.

Swedners artikel är så mycket mer belysande, som den är formulerad utifrån värderingar som kunde kallas *socialistiska*. Inledningsvis säger sig nämligen författaren själv inte acceptera "den privatprofitens ideologi som präglar affärslivet i vårt samhälle" (551). Och han yppar vissa betänkligheter mot att applicera merkantilismens språkbruk på kulturfrågor. Likafullt gör han det — kanske för att han tror att det gäller att möta "privatprofitens ideologi" på kulturfältet med dess egna vapen, för att besegra den. Vad han vägrar att se, är att han på så sätt i själva verket ger *hela* slaget förlorat. Ty med den strategin utlämnar han den "samhälleliga" kulturpolitiken just åt denna negativa ideologi — i samma ögonblick som han tror sig ha gjort kulturpolitiken stark nog att effektivt möta det privata affärslivets konkurrens. Politiskt sett kan Swedners resonemang sägas stå som ett typexempel på hela den *socialdemokratiska idéutvecklingen*. Man vill övervinna privatkapitalismen genom en rad statliga ("samhälleliga") åtgärder. Men dessa ställs aldrig så att de kommer att fungera *antagonistiskt*. De integreras i stället snabbt i samhällets allmänna kapitalistiska bas och tvingas lika snabbt att motiveras ideologiskt med det allmänna kapitalistiska språkbruket (effektivitet, rationalitet, vinstmaximering etc.).

Poängen i Swedners artikel är tanken att distributionen av den "svårsålda" kulturen borde bli en "samhällelig" angelägenhet. På så sätt skulle den undandras det privata kapitalets inflytande men samtidigt